

Wapen van Enschede verdwaald

Arnold Fortuin

Sweder van Schele, adellijk heer van Weleveld, is begin oktober van dit jaar in 'zijn' oude kerk van Borne in de schijnwerpers gezet. Sweder (1569- 1639) was hoofdpersoon in een 'Bijzonder Concert', waarin de relatie tussen de uit de dertiende eeuw stammende kerk en de bewoners van Weleveld werd geaccentueerd. In een wat mijmerig moment daalt in zo'n kerk nederigheid neer door de verfraaiingen die zoveel eeuwen geleden de beminde gelovigen devoot moesten stemmen. En laat dan ineens een Enschedees monument in de kerk van Borne in beeld komen.

Ingeframed in een kleurloos glas-in-lood raam, wordt in een klein, later ingezet raamdeel, ridder Johan II van Weleveld getoond. Hij lijkt Enschede symbolisch te onderdrukken; onder zijn duim is, in verhouding opvallend groot, het stadswapen van Enschede, het 'hek' zichtbaar. Ons wapen, waarop we nu al eeuwen trots zijn. Ridder Johan is er afgebeeld *'im fullem Kurisz mit langen gelben abgehangenden Haren, mager von angesicht und kurtz von Person'*, zoals de historica Jet Spits dat beschrijft in 'Och ewig is so lang'. Maar wat heeft dat stadswapen van Enschede er mee te maken? Jet geeft er geen antwoord op. Ze tekent alleen een 'horen zeggen' op: 'Het verhaal gaat', schrijft ze, 'dat Johan van Weleveld II in 1437 belangrijke goederen in onderpand kreeg van de bisschop van Utrecht. Het betrof de stad en burch van Enschede en alle nog niet verpande bisschoppelijke inkomsten.' In dit geval zou het bedoeld zijn als borg voor het enorme bedrag dat Johan had geleend aan de bisschop van Utrecht.

Met 'het verhaal gaat' is wel duidelijk dat die Johan II een gewichtig man

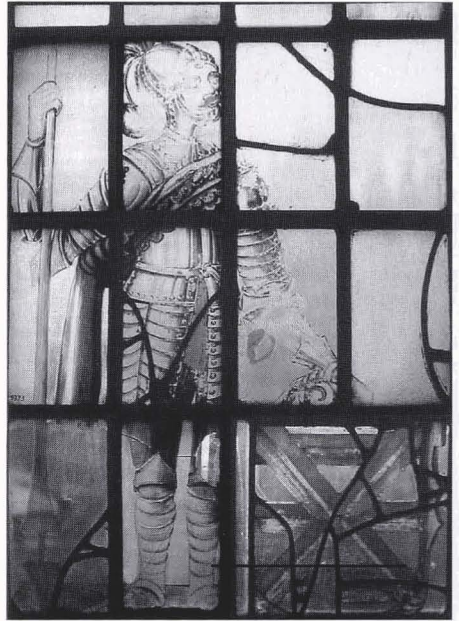

Foto: Arnold Fortuin. Foto van foto Jaap Grootenboer in 'Och ewig is so lang'.

was, maar wat had dat Enschedese stadswapen er mee te maken? In de tijd van Johan II (15e eeuw) stond de stadspatroon Jacobus nog in het wapen. Pas na pakweg 1668 rekent de reformatie af met Jacobus en komt 'het hek' in het wapen.

Het is niet verwonderlijk dat geloven in de waarheid zich sterk kan verinnigen in een kerk als in Borne. Maar geloven in de waarheid van de geschiedschrijving die een fragment glas-in-lood raam mee draagt, is een andere zaak. Mijn inschatting is, dat dit stukje met de Bornse kerk verbonden geschiedenis van Enschede niet helemaal klopt.

Overigens waren de Welevelder edellieden niet zo maar hoogverheven en een beetje verbonden met de marke Zuid Eschmarke. Uit het Verpondingsregister van 1601 blijkt dat 'Schell van Welfelde' er het goed 'Engerkinck' bezat. Honderden eikenboompjes van dit erve waren in 1591 door Spaanse bezetters gebruikt voor een omheining rond Enschede (schrijft Jet Spits). Schele van Welfelde is er het slachtoffer van.